

Тернопільський національний економічний університет  
Кафедра економічної теорії

## Міждисциплінарна курсова робота

3

«економічної теорії»

На тему

«Вплив глобалізації на показники зайнятості і бідності:  
міжнародні зіставлення»

Студента 2 курсу ФБС-21 групи  
Напряму підготовки Банківська справа  
Манька М. В.

Керівник к.е.н. доц. Возьний К. З.

Національна шкала \_\_\_\_\_

Кількість балів \_\_\_\_\_

Оцінка ECTS \_\_\_\_\_

Члени комісії \_\_\_\_\_

(підпис, прізвище та ініціали)

\_\_\_\_\_  
(підпис, прізвище та ініціали)

\_\_\_\_\_  
(підпис, прізвище та ініціали)

# План

## Зміст

Вступ .....	4
1. Макроекономічні виміри глобалізації: теорія і тенденції.....	6
2. Зайнятість та бідність як економічні явища.....	10
3. Вплив глобалізації на показники зайнятості та бідності населення у світі.....	22
4. Україна в контексті глобалізаційних процесів .....	24
Висновки.....	27
Список використаної літератури.....	28
Додатки.....	30

## Вступ

Метою даної роботи є проаналізувати вплив глобалізаційних процесів на міжнародні показники зайнятості та бідності, а також подати висновок, щодо характеру даного впливу.

Питання впливу глобалізації на економіку є надзвичайно актуальним, оскільки, за останні два десятиліття у світі спостерігається усе більша тенденція до значного поглиблення глобалізаційних процесів. Ця інтенсифікація відбулася внаслідок виникнення мережі інтернет, і призвела до того, що інформацію можна отримати незалежно від місця вашого перебування.

Відкритість інформації, інформаційних потоків сприяла тому, що швидкість та частота економічних операцій значно підвищилася, а також значно спростилися системи керування закордонними філіями великих компаній. Цей факт призвів до того, що великі виробники продукції частіше почали відкривати свої філії у країнах з низькою заробітною платою, так званих країнах третього світу.

Внаслідок широкої глобалізації економіки перед світовою спільнотою постав ряд проблем, які раніше не мали настільки гострого характеру, зокрема сьогодні економічна криза однієї країни матиме значно сильніший економічний ефект на світові ринки, ніж це було тридцять років тому.

Глобалізація економіки серед своїх наслідків також має підвищення швидкості росту населення, оскільки призводить до підвищення ВВП малозабезпечених країн. Також глобалізація призводить і до збільшення кількості робочих місць, оскільки щороку створюються десятки нових корпорацій, що виробляють різноманітну продукцію.

Із полегшенням доступу до інформації росте також і швидкість науково-технічного прогресу, що веде за собою створення нових продуктів, виробництво яких також потребує створення додаткових робочих місць.

Завданнями даної роботи є:

1. Дати визначення поняттю глобалізації, а також дослідити її вплив на світову економіку в цілому;

2. Проаналізувати поняття зайнятості та бідності, дати визначення даних понять та привести причини, що сприяють даним економіко-соціальним процесам;

3. Визначити рівень впливу глобалізаційних процесів на економічну ситуацію в окремо взятих країнах світу, та встановити, як глобалізація впливає на показники зайнятості та бідності;

4. Дати оцінку впливу глобалізаційних процесів на економіку України.

# 1 Макроекономічні виміри глобалізації: теорія і тенденції

Слово «глобалізація» походить від лат. *globus* — куля, або, якщо висвітлити значення даного слова у вужчому контексті – земна куля, глобус. Саме від даного слова було створено прикметник «глобальний» англ. *global* — той, що має відношення до земної кулі: всесвітній, планетарний.

У соціально – економічній сфері поняття «глобалізація» означає процес світової економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. У широкому розумінні мають на увазі перетворення конкретного явища на те, що стосується усієї земної кулі. До основних наслідків глобалізації можна віднести міжнародний поділ праці, міграцію населення в масштабах цілої планети, а також відносно вільний рух капіталу та виробничих ресурсів між країнами, стандартизацію законодавства та пришвидшення економічних та технічних процесів. Глобалізація являє собою об'єктивний процес, що носить системний характер, охоплюючи усі сфери суспільного буття. До результатів глобалізації можна віднести і те, що світ втрачає чітке розмежування країн, і, як наслідок, проблеми однієї з країн значною мірою впливають на весь інший світ.

Глобалізація охоплює практично усі сфери суспільної діяльності, включаючи політику, правову сферу, ідеологію, культуру, спосіб життя та навіть базові умови існування людства. Глобалізація найяскравіше виражається у наступних типах процесів:

- зміцненні зв'язків між віддаленими куточками планети, спрощенні доступу до інформації, технологій, культурно – ідеологічних цінностей незалежно від місцезнаходження конкретної особи;
- зростанні інтенсивності взаємозв'язків у сферах торгівлі, фінансів, міграції населення, як наслідок розвитку систем транспорту та комунікацій, що набувають всеохоплюючого характеру;
- виникненні спільних для усього світового співтовариства проблем та поступове стирання чітких меж між місцевими і світовими подіями.

Початок глобалізації ознаменувався такою малоприємною подією, як друга світова війна, що стала глобальною війною, у якій в тій чи іншій мірі брали

участь усі континенти. По завершенню цієї війни, у 1945 р. була створена ООН, а також ряд наддержавних фінансових установ, таких, як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк.

Науково-технічна революція, що розпочалася у середині 20 століття стала потужним рушієм глобалізаційного процесу, адже за умов значних проблем економіки країн, що постраждали від війни та постійно еволюціонуючого технічного прогресу, на світовій арені виділився ряд провідних країн, що в подальшому стали країнами – лідерами.

Ще однією визначною подією, що визначила подальший розвиток світової економіки в цілому та сприяла глобалізації було виникнення мережі інтернет, що сприяло значному полегшенню доступу до інформації та пришвидшенню науково-технічного прогресу.

Розглядаючи глобалізацію як соціальне явище, дослідники виділяють три основні її ракурси: соціально-політичний, соціально-економічний та соціокультурний. Але на думку Яна Недервіна, у соціальних науках існує така ж кількість концепцій глобалізації, скільки існує й соціальних дисциплін: «Якщо ми розглядаємо глобалізацію як багатовимірний процес, то всі ці підходи до теми достатньо релевантні. Глобалізацію можна розуміти, як нескінченний синтез багатьох дисциплінарних підходів». Наприклад, дослідниця В. Воронкова сутність глобалізації вбачає у «перетворенні людства на єдину структурно-функціональну систему, організовану за універсальними принципами». На думку ж відомого західного соціолога В. Бека, «глобалізація — це ідеологія панування світового ринку, ідеологія неолібералізму».[10]

В настільки масштабного явища як глобалізація, є ряд власних, як позитивних так і негативних аспектів, зокрема, з одного боку, глобалізація сприяє підвищенню швидкості обороту світового капіталу, що позитивно впливає на ВВП більшості країн, проте зворотною стороною цього процесу є підвищення рівня населення, яке веде до безробіття та бідності.

Процес глобалізації зумовлений доцентровими тенденціями міждержавних інтеграційних процесів, покликаний об'єднати світове співтовариство на основі єдиного в планетарному масштабі економічно-соціального простору.

Всеохоплюючий процес економічної інтеграції, що почав прискорюватись в геометричній прогресії в період кінця XX початку XXI століття, поступово формує уніфіковану транснаціональну систему господарства — глобальний економічний моноліт. Процес інтернаціоналізації виробництва настільки сильно втягує регіони, народи та цілі країни в єдиний всесвітній мегасоціум, що це саме по собі може нівелювати в майбутньому саму суть національно-державних утворень. Внаслідок процесу глобалізації окремі державні структури з часом почнуть руйнуватися, поступаючись місцем державним об'єднанням, їхній військово-політичний потенціал — самоанулюється а міждержавні кордони зникнуть. Загальна економічна інтеграція, що пройде у своєму розвитку етапи усунення міжнаціональних бар'єрів, руйнування міждержавних кордонів, розчинення, власне, самих національно-державних утворень, призведе до об'єктивних трансформацій цих утворень в єдину, цілісну та неподільну міжнаціональну спільність — глобальний соціомоноліт — з єдиним наднаціональним центром координації, управління та контролю.[8]

Перспективи формування уніфікованого, неподільного світу внаслідок перебігу процесів глобальної економічної та соціокультурної інтеграції на думку більшості вчених, являє собою об'єктивну неминучість, зумовлену органічним процесом суспільної еволюції. виходячи з даного твердження, можна сказати, що глобалізація є виправданим процесом. Насамперед дана точка зору є об'єктивною тому, що в ході формування соціально-економічного, в глобальному вимірі, моноліту повинні зникнути будь-які можливі для міжнародного суперництва причини. Так само як і фактори, що викликають ворожнечу і конфлікти між представниками різних націй. Цілісний, уніфікований світ, збудований на ґрунті єдиного для всіх економічного простору хороший тим, що він виключить з людського життя можливість силових зіткнень, що зазвичай приймають вигляд руйнівних війн. Відтак доцентрова тенденція глобалізаційних процесів покликана створити оптимальні умови для забезпечення виживання людської цивілізації в цілому, та пришвидшенні прогресивних процесів.[8]



Проте, ріст темпів глобалізації призводить до формування опозиційного політико-соціального руху - антиглобалізму. Антиглобалісти стверджують, що саме глобалізаційні процеси винні у поглибленні соціальної нерівності, зникненні традиційних суспільних устроїв (зокрема, домашнього виробництва) та пришвидшенні й без того проблемних процесів, таких, як деградація довкілля. Незадоволення глобалізацією є характерним як для тих країн що розвиваються, так і для розвинених в економічному плані країн. Перенесення виробництва з країн Заходу(США, Англія) в так званий «Третій світ» через дешевшу робочу силу, що притаманна цим країнам, призводить до ліквідації уже існуючих робочих місць й, відповідно, росту безробіття у країнах «Першого світу». Наприклад, на Середньому Заході США глобалізація оптимізація виробництв спричинила значне зниження конкурентоспроможності місцевих підприємств як промислового так і сільськогосподарського характеру, що викликало зниження якості життя працівників даних галузей.[17]

## 2 Зайнятість та бідність як економічні явища

Зайнятість – діяльність людей, що спрямована на задоволення їхніх особистих, колективних та суспільних потреб. Якщо розглядати її суспільну форму, зайнятість являє собою певну сукупність соціально-економічних відносин між людьми з приводу забезпечення усього працездатного населення країни робочими місцями, формування оптимальних схем розподілу і перерозподілу трудових ресурсів, задля його участі в суспільно корисній праці та забезпечення розширеного відтворення робочої сили.[25] Ця сукупність трудових відносин та економічних показників поділяється на ряд певних економічних категорій, таких, як: індивідуальна або ж сімейна зайнятість, колективна трудова діяльність, сам процес праці, інтенсивність та продуктивність праці, мобільність робочої сили, загальноосвітня та професійна підготовка кадрів, заробітна плата та ін.

«Відповідно до Закону України «Про зайнятість», прийнятого Верховною Радою України у 1991 р., до зайнятих належать особи:

- 1) які працюють за наймом, працюють самостійно (інженерно-технічні працівники, підприємці, творчі працівники, члени кооперативів, фермери);
- 2) обрані, призначені або затверджені на оплачувану посаду в органах державної влади, громадських об'єднаннях;
- 3) які проходять дійсну службу у Збройних силах;
- 4) які одержують професійну підготовку або перепідготовку з відривом від виробництва, учні та студенти денних форм навчання;
- 5) направлені на виконання громадських оплачуваних робіт;
- 6) ті, що виховують малолітніх дітей, доглядають за хворими та людьми похилого віку;
- 7) громадяни інших країн, які працюють у народному господарстві України.»

[19]

Розрізняють три основні типи зайнятості: повну, раціональну та ефективну.

Повна зайнятість означає надання державою та суспільством усім представникам працездатного населення можливості займатися суспільно корисною працею, на основі якої здійснюватиметься індивідуальне (в межах

домогосподарств), колективне (за участю окремих фірм чи компаній) та суспільне (за участю державних органів) відтворення робочої сили із подальшим задоволенням усіх існуючих потреб.

Для даного виду зайнятості характерними є такі показники, як: екстенсивне зростання, низький рівень заробітних плат, приховане безробіття, низький показник мобільності робочої сили (яскравим прикладом даного типу зайнятості є зайнятість населення у СРСР).

Раціональна зайнятість це такий тип зайнятості, що має місце в суспільстві при умові врахуванням доцільності перерозподілу та використання трудових ресурсів, а також з врахуванням їх статево – вікової та освітньої структури.

Цей вид зайнятості не завжди являється ефективним, через те, що він впроваджується задля покращення статево – вікової зайнятості, та залучення до процесу трудової діяльності працездатного населення окремих відстаючих регіонів.

Політика ефективної зайнятості представляє собою політику зайнятості, що проваджується відповідно до вимог основних економічних законів, інтенсивного типу відтворення, з урахуванням критеріїв економічної доцільності та соціальної результативності, та зорієнтована на зменшення обсягів ручної, неprestижної або важкої праці.

Трудова діяльність за формами власності поділяється на державну, колективну та приватну, та здійснюється на відповідних типах підприємств. Приватні підприємства, в свою чергу, можна поділити на ті, що носять індивідуальний (сімейний), трудовий та приватнокапіталістичний характер. Переважна частина осіб, що відносяться до працездатного населення в розвинених країнах зайнята у приватному, недержавному, секторі праці. При розгляді структурного поділу народного господарства, можна помітити, що основна частина працездатного населення розвинених країн працює у сфері нематеріального виробництва (в середньому даний показник складає близько 70% від загальної кількості зайнятих).

Виділяють основну та ряд спеціальних форм зайнятості. Основна форма регулюється трудовим законодавством і типовими правилами внутрішнього

розпорядку щодо відмінних категорій працівників. Спеціальні, або, інакше кажучи, нетрадиційні, форми зайнятості, такі як робота вдома, праця за сумісництвом, індивідуальна та кооперативна трудова діяльність, ін., здійснюються у відповідності до спеціальних правових норм. Для прикладу, у США та Англії у таких, нетрадиційних, формах зайнятості зайнято понад 30% усієї робочої сили.

У пострадянських країнах, зокрема і в Україні, переважає тип зайнятості, що приблизно відповідає технологічному способу виробництва, який базується на ручній та механізованій праці. Це означає, що переважають важка промисловість та сільськогосподарська діяльність з високим рівнем застосування простої фізичної праці (більш ніж 40% загальної чисельності працюючих). Розвинені країни пройшли даний етап ще у 40—50-ті роки ХХ ст. Сьогодні там активно формується інформаційний тип зайнятості, при якому переважна кількість працюючих осіб, зайнята діяльністю пов'язаною з створенням, збиранням, обробкою та наданням інформації у сфері виробництва, обміну та інших галузей людської діяльності. У розвинених країнах постійно зростають витрати на підготовку кваліфікованої робочої сили, особливо у високотехнологічних галузях промисловості. Для прикладу, у США регулярно проходять перепідготовку близько 75—85% керівників, спеціалістів та простих робітників. У розвинених країнах широко розповсюджені і приватні навчальні заклади, що надають високоспеціалізовану освіту і проводить перепідготовку фахівців. В загальному, в США близько третини усіх зайнятих у приватному секторі щороку навчається і підвищує кваліфікацію.

За сучасних тенденцій держава здійснює активне регулювання ринку робочої сили. Вона впливає на попит робочої сили через стимулювання розвитку державного і приватного підприємництва, створення та реалізацію програм громадських робіт, таких, як будівництво доріг, мостів, шкіл, тощо, надання премій і податкових пільг підприємцям за створення додаткових робочих місць в економічно відсталих регіонах, підготовку та перепідготовку кадрів та ін. Регулювання державою пропозиції робочої сили здійснюється, в основному, через зміну тривалості регламентованого робочого дня, розвиток освіти,

охорони здоров'я, допомогу безробітним, їх перекваліфікацію, створення бірж праці тощо.

Протилежним до зайнятості явищем є безробіття, що являє собою соціально-економічне явище, при якому частина працездатного населення країни чи регіону не в змозі знайти роботу, внаслідок чого стає відносно надлишковою, поповнюючи резервну «армію» праці.[6]

За визначенням Міжнародної організації праці (МОП), безробітною вважається особа, яка хоче і може працювати, проте не має можливості знайти робоче місце.[6]

«У Законі України «Про зайнятість» зазначено, що безробітними є громадяни працездатного віку, які з незалежних від них причин не мають заробітку і трудового доходу та зареєстровані у Державній службі зайнятості як особи, що шукають роботу. Вони здатні до праці, готові працювати, але не отримують від служби зайнятості яка відповідає їхній професійній підготовці, стажу, досвіду та ін.»

Мальтузіанська концепція безробіття являла собою першу спробу визначити сутність та причини безробіття. Т. Мальтус пояснював даний процес наслідком надто швидких темпів зростання населення, що випереджали темпи збільшення кількості засобів до існування. Причину такого явища Мальтус вбачав у біологічному законі, що властивий усім живим істотам, — розмножуватися швидше, ніж збільшується кількість засобів до існування. Дана концепція з урахуванням певних модифікацій існує й сьогодні. Засобами усунення безробіття Мальтус вважав військові конфлікти, епідемії, свідоме обмеження народжуваності та ін.[15]

Технологічна концепція безробіття виникла у середині 50-х років ХХ ст. Згідно з даною концепцією, причиною безробіття є швидкий науково-технічний прогрес та технічні зміни у виробничому процесі, особливо раптові. Боротьба з безробіттям, на думку авторів цієї концепції, можлива лише за умов обмеження технологічного прогресу, його сповільненням.[15]

Кейнсіанська теорія безробіття основною його причиною називає недостатній рівень попиту на товари, що зумовлюється схильністю людей до

заощадження та недостатніми стимулами до інвестиційної діяльності. Кейнсіанці переконані, що повністю ліквідувати безробіття можливо за умов, коли держава постійно стимулюватиме попит та інвестиції. Особливу роль у зростанні інвестицій прихильники даної теорії відводять зниженню облікової ставки, і, відповідно, позичкового процента. Засобом боротьби з безробіттям Дж. Кейнс вважав збільшення інвестицій, які можуть спрямовуватися як на розширення громадських робіт так і, навіть, на військові витрати. Іншими словами, Кейнс вважав, що безробіття являє собою значно небезпечніше явище для економіки, ніж інфляція.[15]

Монетаристська концепція пояснює безробіття як наслідок високого рівня заробітних плат, відповідно, щоб досягти зниження безробіття, необхідно зменшити заробітні плати.

Марксистська теорія безробіття посилається на закономірності капіталістичного способу виробництва, насамперед на закони конкурентної боротьби, що змушують капіталістів збільшувати інвестиції задля вдосконалення техніки. Це спричиняє відносно збільшення витрат на засоби виробництва порівняно з витратами на робочу силу, що й зумовлює зростання органічної будови капіталу та збільшення безробіття. Останнє також пов'язане з циклічними процесами нагромадження капіталу й особливостями відтворення.

У теорії марксизму було сформульовано загальний закон капіталістичного нагромадження, сутність якого полягає, з одного боку, у постійно зростаючій поляризації у суспільстві капіталістичного характеру, наявності необхідних, сталих та стійких зв'язків між збільшеннями обсягів функціонуючого капіталу, суспільного багатства, кількості наявної продуктивної сили праці пролетаріату та, з іншої сторони — у зростанні кількості безробітних. Елементом даного закону виступає капіталістичний закон народонаселення.[15]

Загальний закон капіталістичного нагромадження органічно поєднує пояснення причин як в аспекті технологічного способу, так і суспільної форми (відносин з приводу економічної власності). У першому разі це являє собою прогрес техніки, який, в свою чергу, зумовлює швидке зростання попиту на засоби виробництва у порівнянні з попитом на ресурси робочої сили. Даним

поясненням обмежується технологічна концепція безробіття, але воно є неповним, оскільки за гуманістичного суспільства звільненим працівникам надавалася б можливість працевлаштуватися в інших сферах та галузях, для зайнятих скорочувався б робочий день, не було б подвійної зайнятості, понаднормових робіт та ін. Тому дане пояснення доповнюється характеристикою з точки зору суспільної форми — умовами конкурентної боротьби, особливостями капіталістичного нагромадження, за якого безробіття являється необхідним, оскільки, наприклад, в період піднесення формується додатковий попит на робочу силу, а резервом для задоволення даного попиту виступає масове безробіття. Воно є також важливим фактором тиску на зниження заробітної плати працюючих. [15]

Проте закон капіталістичного нагромадження не є всезагальним, це пов'язане із тим, що він діє не в усіх суспільно-економічних формаціях та навіть не на протязі усього періоду існування капіталізму. Водночас безробіття зумовлене не тільки однією (хоча й основною) причиною, а цілим комплексом причин, таких, як: структурні зміни в економіці, нерівномірність розвитку продуктивних сил у народному господарстві в цілому та в окремих регіонах, постійним прогресом техніки та особливо його революційною формою, постійним пошуком працівниками нових робочих місць, з вищою заробітною платою та змістовнішою роботою, диспропорціями у розвитку економіки, обмеженістю попиту на товари і послуги, тощо. [15]

Сильно впливає на рівень безробіття і перенаселення. Розрізняють три основні види перенаселення: поточне, аграрне і застійне перенаселення.

Поточне перенаселення породжують структурні та технологічні зміни в економіці, кризи над- і недовиробництва та ін. До даної категорії безробітних відносяться ті особи, які мають необхідну загальноосвітню та професійну підготовку фізично й психічно здорові, але безпосередньою причиною їхнього безробіття являється перевищення рівня пропозиції робочої сили над попитом, внаслідок нерівномірного і диспропорційного розвитку продуктивних сил у різних сферах, галузях і районах народного господарства. Найчастіше поточне перенаселення характеризують як коротко- і середньотермінове безробіття. [15]

Аграрне перенаселення зумовлюється відсутністю достатньої кількості робочих місць у містах, що й змушує працівників сільських господарств залишатися в селі та лише тимчасово працювати у містах, оскільки доходів від праці у сільській місцевості недостатньо для нормального існування. [15]

Застійне перенаселення характеризується нерегулярною зайнятістю окремих категорій населення, які займаються так званими сезонними роботами. До робіт що спричиняють застійне перенаселення відносять сезонні роботи та працю на дому. Найнижчим прошарком цієї категорії безробітних є паупери, непрацездатні і ті, хто довгий час не може знайти роботу.

Відповідно до похідних причин (щодо основної) виділяють:

- технологічне безробіття, що спричиняється витісненням працівників внаслідок впровадження нової, переважно автоматизованої техніки;
- фрикційне безробіття, що пов'язане з регулярним переміщенням робочої сили з місця на місце, зумовленого її професійними, віковими та регіональними особливостями;
- структурне безробіття, що зумовлене структурними змінами, які спричиняють невідповідність між структурою робочих місць і професійною невідповідністю;
- циклічне безробіття, що спричиняється економічними циклами і, насамперед, кризами;
- конверсійне безробіття, яке зумовлене закінченням військових дій, та відповідним значним скороченням виробництва військової продукції;
- регіональне безробіття, котре пов'язане з низьким розвитком промисловості в окремих регіонах та наявністю в них надлишку робочої сили тощо. [15]

У розвинених країнах майже половина приросту усіх безробітних зумовлена структурною формою безробіття. Залежно від вікової структури населення розрізняють такі типи безробіття, як: молодіжне безробіття, безробіття серед людей старшого віку та ін.

Безробіття призводить до значних економічних збитків у будь-якій державі. Згідно закону Оукена, збільшення рівня безробіття усього на 1% призводить до



втрат річної продукції більш ніж на 2%, а щорічний приріст ВПП на рівні у 2,7% утримує частку безробітних на стабільному рівні. Втрата робочого місця в високорозвинених країнах сприймається рівнозначно за психологічним впливом до смерті близького родича.

У західній літературі широкого визнання набула концепція А. Філіпса, що висвітлює обернену залежність між зміною темпів інфляції та часткою безробітних в коротко- або середньостроковому часовому проміжку. На протязі тривалого періоду, за висновками сучасних економістів, подібного зв'язку не існує. [15]

Бідність являє собою соціальні відносини, які характеризуються як відсутність ряду необхідних матеріальних засобів що потрібні задля того, щоб індивід міг проводити «нормальне» (відповідно до норм прийнятих в конкретному суспільстві) життя, наприклад, нездатність прогодувати свою родину, дати достатню освіту дітям чи забезпечити сім'ю високоякісним медичним обслуговуванням.[6]

Бідність характеризується як такий стан соціуму, у якому відсутні одна чи декілька складових: економічних, соціальних, моральних, правових, духовних, естетичних, що виражають потреби і відповідні ціннісні особистості, групи людей чи суспільства в цілому, що робить цей стан деструктивним.

Причини бідності умовно розділяються на три основні групи:

Причини, що походять від форм організації життя:

Економічні, куди відносять безробіття, низький рівень зарплат, пенсій, відсутність заощаджень;

Юридичні, які можна охарактеризувати як слабкий правовий захист населення ;

Культурні, або малограмотність мас;

Адміністративні, зокрема, неефективна система державного регулювання;

Соціальні, до складу яких входять низький рівень розвитку соціальних зв'язків, розшарування суспільства, проблеми соціалізації і самоактуалізації індивіда.

Зовнішні причини, зокрема до них відносять стихійно – природничі, такі, як пожежі, неврожаї, повені, тощо.

Внутрішні причини, які мають індивідуально – особистісний характер. До них включають хвороби, ряд розумових та фізичних дефектів, соціально-психологічну специфіку особистості та її духовність.

Основною причиною бідності населення у світі є низький рівень доходів, а головним показником розвитку країни та її благополуччя є валовий національний продукт (ВНП), який припадає на душу населення.

У світі нараховується близько сотні країн, які ще не пройшли стадію індустріалізації, такі країни, зазвичай, називають країнами третього світу. Рівень грамотності їхнього населення дуже низький, а також даним країнам властивий високий показник вимушеного безробіття. Населення даних країн зайняте переважно у сільському господарстві, яке і є основним постачальником продукції як для внутрішнього споживання, так і на експорт.

У багатьох країнах, де мешкає три чверті населення світу(Китай, Індія, тощо), панують злидні і голод, там дуже високий рівень смертності населення в тому числі і дитячої.

Основними перешкодами для малорозвинених країн у вирішенні їхніх проблем економічного та соціального характеру є внутрішні перешкоди, в тому числі соціокультурні умови, в яких вони перебувають, звичаї та вірування цих країн, вкрай неоднорідний склад населення. Вплив вищеперерахованих умов виявляється через особливості мислення людей, їх поведінку і спілкування, появу прагнення до розвитку. Соціокультурні перешкоди для такого прагнення можуть бути викликані, наприклад домінуванням племінних відносин та цінностей над загальнодержавними, коли роздрібненість заважає розвивати ефективну спеціалізацію та торгівлю в країні.

Поряд із рядом внутрішніх факторів, що визначають місце слаборозвинених країн у світовому господарстві, діють й зовнішні, які пов'язані із впливом країн більш розвинених. Їх концентрованим виявом являється криза заборгованості по кредитах, отриманих рядом країн, що розвиваються. Дана заборгованість

часто становить близько 50% усього валового національного продукту бідних країн, що явно демонструє повну їх неможливість виплатити даний борг.

Одним з основних завдань розвитку людського суспільства в період кін. ХХ – поч. ХХІ ст.. став пошук способів усунення загрози тотального голоду. Парадоксально, проте в наші цивілізовані часи на Землі рівень голодуючих більший, ніж будь-коли раніше на протязі всієї історії людства. За даними ООН сьогодні в світі живе понад 1 млрд. людей, що не забезпечені продовольством в належній мірі. Голод став лихом для такого великого району світу, як країни, що розвиваються. За даними міжнародної організації з питань продовольства щорічно від недоїдання в Африці страждає близько 30% населення. Якщо дана несприятлива тенденція не зміниться, то за прогнозами експертів на нашій планеті в найближчій роки голодуватиме близько 1, 5 млрд. осіб.[23]

Гостра нестача фінансових активів, переважання примітивної сільськогосподарської техніки і технологій, відсталі засоби виробництва заважають процесу здійснення радикальних перетворень у продовольчому забезпеченні населення слаборозвинених країн. Тому на пережитих етапах аграрних реформ необхідна зовнішня продовольча допомога з боку розвинутих країн світу.

Для розв'язання продовольчої проблеми необхідно підвищити рівень ефективності сільськогосподарського виробництва, впровадити передові агротехнічні засоби, провадити постачання високоврожайних культур і розвиток високопродуктивного тваринництва.

Бідність не можливо подолати без вирішення проблем нестачі енергії та ресурсів, адже часто бідність прямо пов'язана з недостатнім рівнем забезпеченості сировинними ресурсами процесу виробництва та життєдіяльності людей.

Більшість людей страждають від серйозних хвороб. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, кожний п'ятий житель землі на даний момент хворий, має погане здоров'я чи страждає від нестачі харчів.

Подолати бідність можливо і шляхом запровадження нових економічних підходів до слаборозвинених країн, таких, як: зниження рівня митних тарифів

на товари, що завозяться з відсталих країн, пониження тарифів на їх товари, усунення різниці цін між експортованою та імпортованою продукцією. Дуже важливим є залучення для розвитку власної економіки іноземних інвестицій.

Активна участь держав, що розвиваються у світовій економічних відносинах сприятиме реформуванню їхньої економіки, що приведе до динамічного розвитку і піднесенню на даній основі добробуту населення планети у цілому та до подолання бідності.

Вирізняють два види бідності:

1. Абсолютна бідність, що є тісно пов'язаною з гострою потребою в ряді життєвих ресурсів, які забезпечують людині елементарне біологічне виживання. Тут ідеться про задоволення найнеобхідніших потреб, таких, як їжа, житло, одяг. Критерії даного виду бідності майже не залежать від часу та місця проживання конкретної особи. Критерії абсолютної бідності тісно пов'язані з біологічними характеристиками. [6]

2. Відносна бідність, яка визначається індивідуально для кожної країни. Індивіда чи сім'ю, ряд соціальних груп населення можна вважати відносно бідними, за умов, що вони не мають достатньо ресурсів для активної участі в суспільному житті, підтримки різних типів дієти, забезпечення задовільних умов життя, праці та відпочинку, які являються звичайними або, хоча б, широко прийнятими в тому суспільстві, в якому вони проживають. Так в США бідними вважаються особи, дохід яких менший ніж 1500 доларів, в той час, як мінімальна зарплата в Україні складає приблизно 100 доларів. [6]

Крім поданої базової класифікації основних типів бідності, існують й інші підходи. Так, можна виділити первинну бідність, до даного типу відносять сім'ї, що проводять раціональне домашнє господарство, проте не мають достатнього обсягу фінансових коштів, та вторинну бідність, до якої належать сім'ї, які мають достатній рівень фінансового забезпечення, проте являються бідними через низький рівень раціональності ведення господарства. В решті решт, існує розподіл на, так звану, «стійку» бідність, або ж бідність «у спадок» та «плаваючу», коли ряд бідних індивідів знаходить можливість збільшити власний рівень життя, проте водночас виступають людьми із середнім рівнем

статків, й можуть розоритися та в той же момент перейти до розряду бідняків.[23]

Основним інструментом, що використовується для визначення рівня поширеності бідності та загального ступеня зубожіння населення є межа бідності. Згідно цього критерію люди вважаються бідними за умови, що їхні доходи чи рівень споживання нижчі за певну встановлену межу, що й визначається як межа бідності. Теоретично згідно загальноприйнятих трактувань бідності існує два основних способи для визначення, власне кажучи, самої межі бідності – нормативний та відносний (статистичний).

Нормативний спосіб, згідно свого визначення, передбачає, що він орієнтований на певний соціальний норматив. Задля визначення межі бідності згідно даного методу використовують показник прожиткового мінімуму (або, як його іще називають – мінімальний споживчий бюджет або ж мінімальний споживчий кошик). До його складу входить вартість основних продуктів споживання, зокрема харчів, товарів непродовольчого характеру й платних послуг, що достатні для підтримання однією особою чи сім'єю усіх соціальних зв'язків, притаманних для даного соціального прошарку. [6]

Спосіб визначення меж бідності з використанням відносного критерію є значно простішим. Згідно з ним прийнято вважати, що бідними виступають особи, дохід яких не перевищує певного встановленого відсотка від середньодушового доходу у країні. Межу бідності в світовій практиці визначають на рівні близько 35-50% медіанного доходу. [6]

Отже, при розгляді питання бідності, можна зробити висновок, що бідність являє собою соціальний стан суспільства, при якому, певна кількість індивідів не здатна задовольнити свої потреби. основними причинами, що формують бідність виступають безробіття, низький рівень зарплат та пенсій, малоефективна система державної політики щодо подолання проблеми бідності, хвороби та низький рівень обізнаності суспільства з приводу даної проблеми. [6]

### **3 Вплив глобалізації на показники зайнятості та бідності населення у світі**

Враховуючи той факт, що глобалізаційні процеси носять постійний характер, можна прийти до висновку, що вони мають постійний вплив як на світову економіку в цілому, так і на економіку окремих країн. Приймаючи це до уваги, можна заключити, що будь-які економічні дані носять на собі відбиток глобалізаційних процесів.

Виходячи з даних, наведених у додатках з першого по десятий можна стверджувати, що глобалізація позитивно впливає на рівень зайнятості населення по світу у цілому, оскільки веде до розширення виробництва та створення робочих місць. Також ці графіки демонструють тенденцію до підвищення рівня благополуччя населення, особливо у країнах першого і другого світу, що призводить до зменшення загального рівня бідності.

Зокрема, країни, так званого, першого світу, (додатки з першого по п'ятий) мають постійну тенденцію до зростання рівня зайнятості, це зумовлено як розвитком технічного прогресу, так і ростом обсягу ВВП та покращенням соціальних умов. Характерним є те, що у багатших країнах зайнята лише, приблизно, половина населення, це, проте, пояснюється тим фактом, що решта населення відноситься, в основному, до людей непрацездатного віку, або до осіб, що не можуть працювати.

Проте у даного факту є і зворотна сторона. Так постійний ріст населення, який перевищує швидкість створення нових робочих місць, призводить до появи застійного безробіття, що в свою чергу сприяє поширенню криміногенної ситуації і, відповідно, формує ряд проблем соціального характеру, таких як бандитизм, торгівля наркотиками та іншими контрабандними товарами, тероризм, тощо. Це веде до погіршення економічної ситуації як у тій країні, в якій виникла проблема безробіття, так і в сусідніх країнах.

Для країн другого світу, до яких належить і Україна, характерною є ситуація, коли чисельність населення падає внаслідок трудової міграції за кордон, оскільки виїзд з країни достатньо простий, а заробітна плата всередині країни

невисока. Це спричиняє ряд демографічних проблем, зокрема падіння народжуваності та старіння нації, що, в свою чергу погіршує економічну ситуацію в країні. Для даного ряду країн характерні помітні коливання графіку ВВП у середньому та, навіть, короткому періодах, але спостерігається загальна тенденція до постійного росту. Дані країни, зазвичай, долучилися до процесу глобалізації відносно недавно, проте вже пройшли період первинної інтеграції у світову економічну систему.

Країнам третього світу притаманний повільний ріст ВВП при незмінних показниках ВНП, але цей приріст, зазвичай, нижчий від швидкості росту населення. Тому у подібних країнах доволі низький показник ВВП на душу населення. Досить часто, рівень зайнятості та безробіття у подібних країнах не піддаються оцінці, що заважає реально оцінити вплив глобалізаційних процесів на їх економіку. Важливим фактором є те, що через низьку ціну праці, великі компанії часто надають перевагу відкриттю своїх філій саме в країнах, які відносяться до даного типу.

У цілому процес глобалізації позитивно впливає на показники зайнятості населення у світі, так само, як і на збільшення ВВП в більшості країн. Цьому сприяє доступність інформації, що прискорює процес грошового обігу на світових ринках, та швидкий науково-технічний прогрес.

З іншого боку глобалізаційні процеси сприяють підвищенню швидкості росту населення світу в цілому, і, за прогнозами експертів, до 2050 року прогнозується досягнення біологічної межі існування людства, що за наявного обсягу ресурсів складає 10 – 11.5 млрд. ос.. Також, темпи приросту населення перевищують швидкість виникнення нових робочих місць, що створює ряд соціально-економічних проблем, які, в свою чергу, призводять до збільшення рівня бідності.

## 4 Україна в контексті глобалізаційних процесів

Україна знаходиться на кордоні двох великих цивілізаційних та економічних просторів – європейського і євразійського. Цей факт був і залишається одним із основних чинників історичного та політичного розвитку нашої держави. Географічно Україна завжди належала до держав центральної Європи, історично ж тривалий період переважна частина України перебувала під впливом євразійських культурних традицій, спочатку в складі Російської імперії, а в подальшому, як частина Радянського Союзу. Це призвело до того, що національна ментальність розщепилася на східноукраїнську – проросійську, західноукраїнську – національну, та на ментальний тип центральної України – щось усереднене між першим та другим. Відповідно, наша країна довгий час не мала єдиних геополітичних пріоритетів, національних інтересів та єдиної національної стратегії, що зумовило серйозні проблеми становлення самостійної української держави на початку XIX ст.[4]

З точки зору глобалізаційних і державно – політичних цілей, географічне розташування України, як і її геополітичне становище, яке формується за його рахунок, має ряд як переваг, так і недоліків. До переваг можна віднести те, що країна знаходиться на перехресті впливів Західної та Східної Європи, має відкриті торговельні шляхи одночасно як з державами Півночі, так і Півдня. також належність Україні виходу через Чорне море до басейну Середземного моря визначає її легкий доступ до регіону Близького Сходу та можливість проведення торгівлі морським шляхом.

До недоліків геополітичного становища України можна віднести практично повну відсутність природних кордонів, що співпадали б з географічними, за винятком Півдня, оскільки Україна омивається Чорними морем, та близькість держав, для яких у минулому Україна була територією експансії. З погляду геополітики, для збереження і поширення своєї наявної зони впливу, Україна повинна розвивати добросусідські відносини з усіма прикордонними державами, та, насамперед, іти на розвиток відносин з країнами Європи, заводити економічні стосунки з потенційними партнерами на Заході, Сході, Півдні та Півночі. Також важливим є той факт, що наша держава зобов'язана



відстояти суверенітет стосовно Криму, оскільки він є природним продовженням території України та має вирішальне значення для виходу на Близький і Середній Схід та у басейн Середземного моря. На думку відомого американського політолога З. Бжезинського, незалежність Криму або його приєднання в тій чи іншій формі до Росії гарантовано призведе до значного послаблення України як світової держави. [4]

При розв'язанні ряду проблем свого національного розвитку Україні необхідно визначитися, у якому векторі глобалізації вона хоче брати участь. Дане питання є дуже складним, особливо для чинних політиків, що змушені його з'ясовувати. Владі необхідно вдумливо, виважено і далекоглядно оцінити існуючий сьогодні розклад світових сил та тенденцій задля того, щоб вийти зі стану залежного розвитку й посісти гідне місце на світовій арені та відігравати свою власну роль у процесі глобалізації.

Однією з головних проблем України в реалізації даного процесу була внутрішня непідготовленість України до незалежності наряду з відсутністю єдиної національної ментальності і загальноприйнятих національних цінностей. Тому після виходу зі складу СРСР, перед Україною постали такі основні проблеми:

- прискорена побудова сильної національної держави вимагала єдиної національної ментальності;
- швидке формування єдиної національної ментальності виявилася неможливим без сильної унітарної держави.

Але, на жаль, на 25-му році незалежності, ні в державі, ні в політичних сил, що представлені у парламенті, немає цілісної стратегії розвитку України контексті світової держави, стратегії, яка б не тільки проголошувала, але й пропонувала б реальні технології прийняття та проведення послідовної та прогнозованої зовнішньої політики. Прикро, що з даних питань відсутня навіть змістовна та побудована на аргументах, а не на передвиборних обіцянках, загальнонаціональна дискусія.

В цілому на сьогоднішній день, ми можемо спостерігати економічне і політичне послаблення України наряду з пригніченням внутрішньо-національного ринку

та національної економіки, що викликане необ'єктивною реакцією владних органів на внутрішні та зовнішні кризи. Продовження цієї динаміки, швидше за все, призведе до фактичного усунення України з міжнародного конкурентного середовища.

## Висновок

Виходячи з вищесказаного можна підсумувати, що процес глобалізації це постійне явище з тенденцією до проникнення в усі сфери людського існування. Позитивними сторонами глобалізаційних процесів є пришвидшення обігу грошових коштів у розрахунках між країнами, що веде за собою підвищення рівня ВВП переважної більшості країн, що в свою чергу приводить до пришвидшення технічного прогресу, й створення додаткових робочих місць, особливо в малозабезпечених країнах. Також процес глобалізації значно спрощує обмін інформацією між представниками різних держав, що веде до створення глобальної культури, яка є толерантною.

Зворотнім проявом глобалізації є збільшення темпів приросту населення, яке в майбутньому призведе до значних проблем як в економічній так і в соціальній сферах. Яскравим прикладом даних проблем є зростання рівня безробітних, що в свою чергу призводить до підвищення рівня бідності населення. До проблем глобалізації також можна віднести стирання державних кордонів, яке, з одного боку, дає можливість людям вільно пересуватися по світу, але, з іншого, сприяє процвітанню контрабандизму, торгівлі людьми та тероризму.

Важливим є той факт, що глобалізаційний процес неоднорідно впливає на різні частини світу. Так він веде до економічного росту країн першого та другого світу і гальмує економічний ріст країн третього світу, оскільки їхній зовнішній борг часто становить до 50% ВВП, а експортують вони переважно сировинні ресурси.

У цілому процес глобалізації має більше позитивних ніж негативних сторін, але задля стабільного економічного розвитку людству доведеться вирішити ряд достатньо складних проблем. Зокрема, проблему нестачі продуктів харчування, проблему неоднорідного світового розвитку та не допустити значного збільшення сектора безробітних.

## Список використаної літератури

1. Андрійчук В. Глобалізація, інтеграція, економічна безпека України // Політика і час. – 2003. – №9. – С. 61 – 71
2. Андрусюк Б. Надійно ли міжнародное положеніе України? // Зеркало недели. – 2000. – 17 іюня. – С. 4.
3. Арон Р. Мир і війна між націями – Пер. з фр. – К.: Юніверс, 2000. – 688 с.
4. Бжезинський З. Україна в геостратегічному контексті / Пер. з англ. – К.: Видав. Киево-Могилянська академія, 2006. – 102 с.
5. Василенко С. Українська геополітика. Вектор визначено // Віче. – 2000. – №9. – С. 19.
6. Бідність – соціальне зло. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bukvar.su/>
7. Білецький В. С. Глобалізація як фактор трансформації особистості // Інтеллект. Личность. Цивілізація: матеріали II Міжнарод. науч. конф., 22-23 мая 2003 г., Донецк. — Донецк, 2003. — Т. 1. — С. 209–215.
8. Білецький В. Глобалізм як явище сучасного світу і його вплив на трансформацію особистості (соціально-філософський аспект) / Володимир Білецький, Віталій Білецький; Донецький вісник наукового товариства ім. Шевченка. — Донецьк: Східний видавничий дім, 2004. — Т. 5 — С. 46-52.
9. Гальчинський А. Україна на перехресті геополітичних інтересів. К.: Знання України, 2002. – 180 с.
10. Глобальные трансформации и стратегии развития: Монографія / Под ред. О.Г. Белоруса. – К.: Ориане, 2000. – 424 с.
11. Івченко О. Україна в системі сучасних міжнародних відносин: Історична ретроспектива та сучасний стан. – К.: РЦ УАННП, 1997. – 688 с.
12. Кастельс М. Інформаційна епоха: економіка, суспільство і культура: пер. с англ./ Кастельс М. ; [ пер. с англ.]; [наук. ред. О.І. Шкаратан]. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – С. 51.
13. Колодій А. Політологія. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. – 664 с.: іл.
14. Колот А. Глобалізація економіки та її вплив на соціально-трудоу сферу / А. Колот // Україна: аспекти праці. – 2001. – № 3. – С. 10-16.
15. Межа бідності в Україні та Європі / Z-Україна: статистика, економіка, тенденції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zet.in.ua/socium/mezha-bidnosti-v-ukra%D1%97ni-ta-yevropi/>
16. Михальченко С. Україна XXI століття: і знову пошук шляхів розвитку // Віче. – 2001. – №7. – С. 9 – 10.
17. Мода на глобалізацію. Андрій Репа. Газета «Дзеркало тижня», Київ, № 4

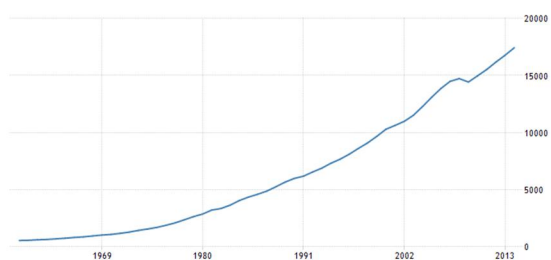
(633)

18. Праця України 2008: статистичний збірник / Державний комітет статистики України / Відп. за випуск Н. В. Григорович. – К., 2009. – 322 с.
19. Про зайнятість населення: Закон України від 01 січня 2016 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
20. Сазонець О. М. Інформаційна складова глобальних економічних процесів / Сазонець О. М. – Донецьк: «Юго-Восток, Лтд», 2007. – 360 с.
21. Сікора Б. Російська економічна експансія в Україні // Універсум. – 2002. – №7 – 8. – С. 29.
22. Україна в сучасному геополітичному просторі: Теоретичні і практичні аспекти: Монографія / за ред. Ф.М. Рудича. – К.: МАУП, 2002. – 488 с.
23. Удовин С. Альтерглобализм – теория и практика «антиглобалистского движения». – М.: УРСС, 2003. – 256 с.
24. Ханін І.Г. Теорія транс націоналізації світової економіки: підручник / І.Г. Ханін, І.Л. Сазонець. – Донецьк: Юго-Восток, 2011. – 280 с.
25. Юськів Б. М. Глобалізація і трудова міграція в Європі: монографія / Б. М. Юськів. — Рівне: видавець О. М. Зень, 2009. — 476 с.
26. <http://ru.tradingeconomics.com/>

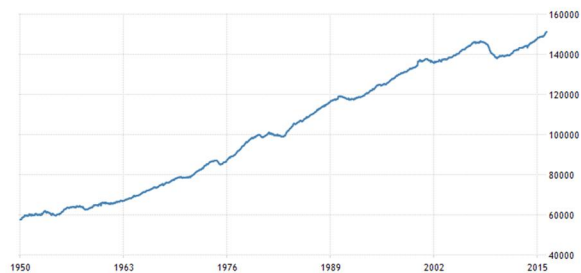
# Додатки

Дод. 1

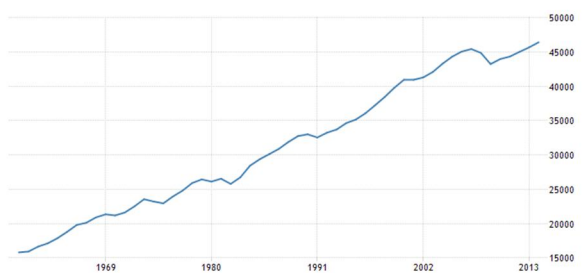
США



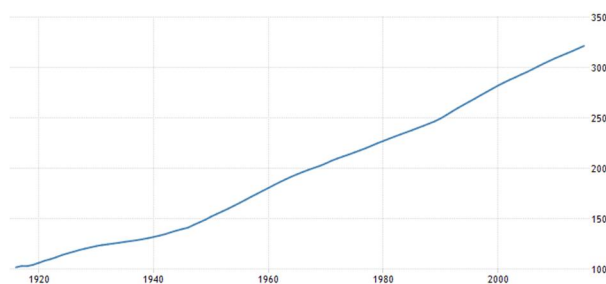
ВВП млрд. дол.



Зайнятість тис. ос.



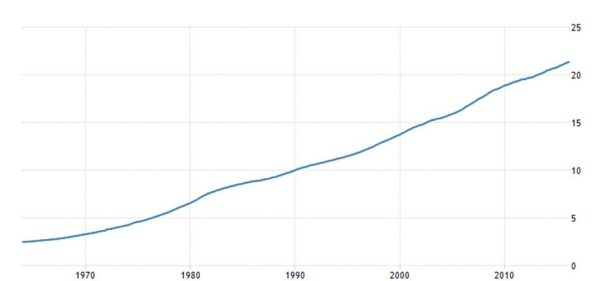
ВВП на душу населення дол.



Населення млн.



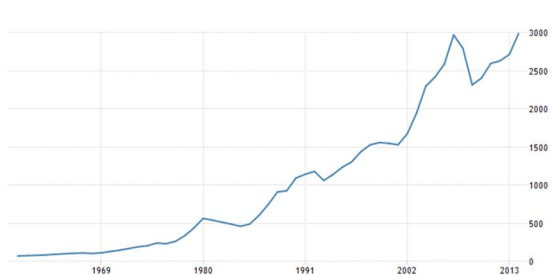
Рівень безробіття %



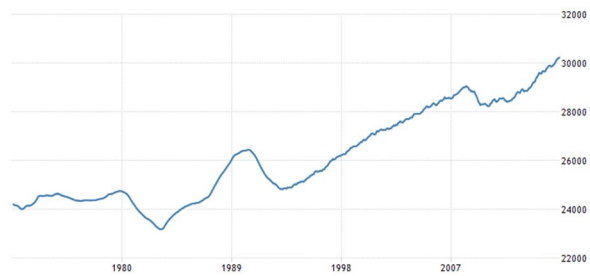
Заробітна платня Дол/год

## Дод.2

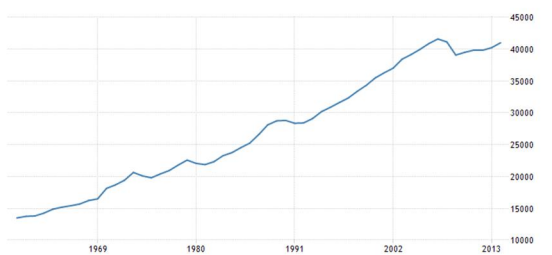
## Великобританія



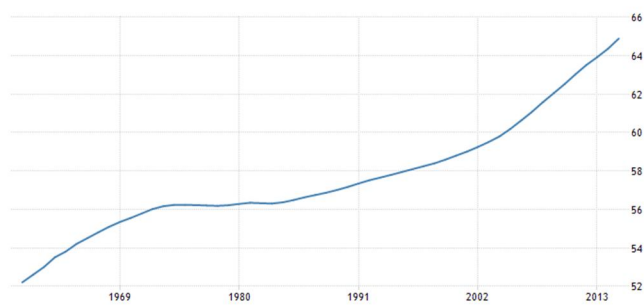
ВВП млрд. дол.



Зайнятість тис. ос.



ВВП на душу населення дол.



Населення млн.



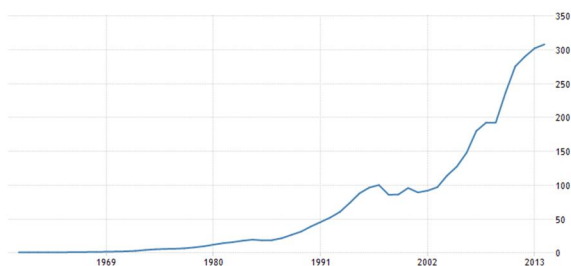
Рівень безробіття %



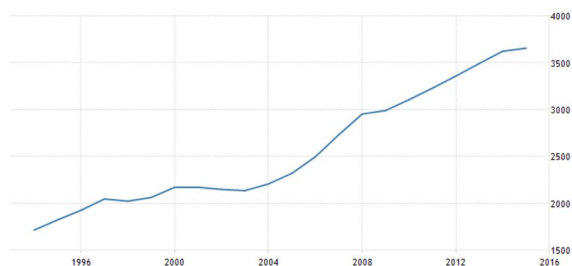
Заробітна платня фунтів/тижд.

## Дод.3

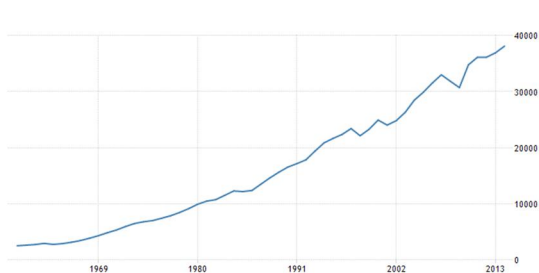
### Сінгапур



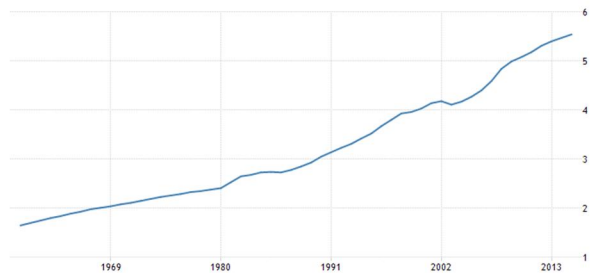
ВВП млрд. дол.



Зайнятість тис. ос.



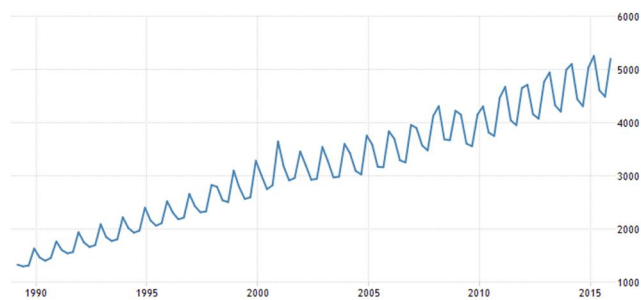
ВВП на душу населення дол.



Населення млн.



Рівень безробіття %

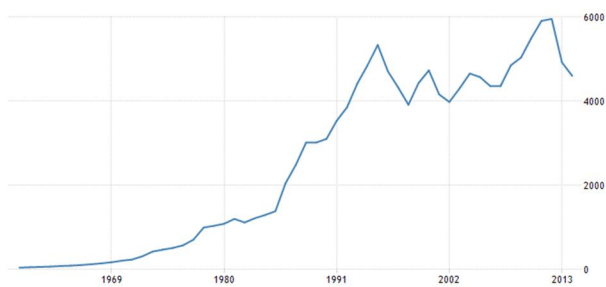


Заробітна платня с.д./міс

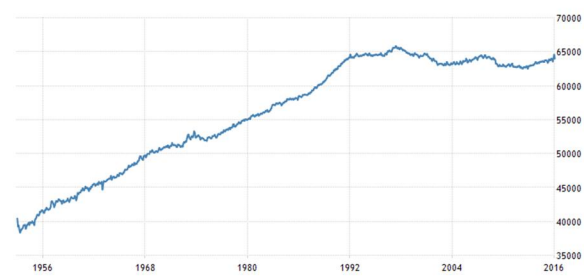


## Дод.4

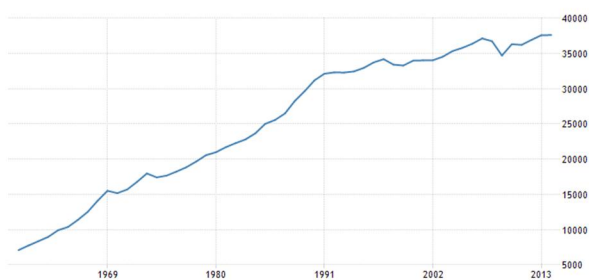
## Японія



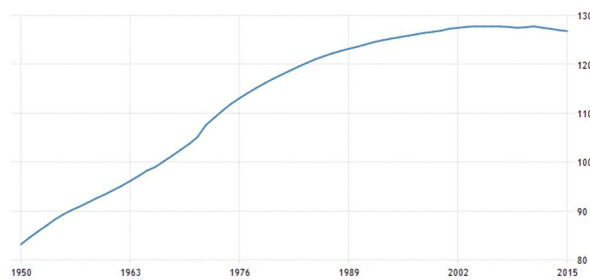
ВВП млрд. дол.



Зайнятість тис. ос.



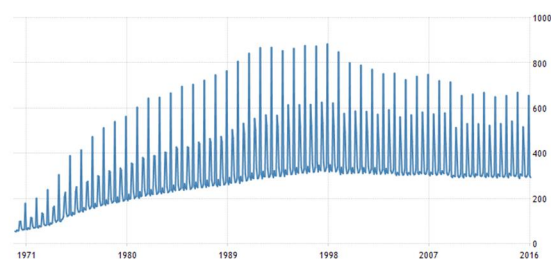
ВВП на душу населення дол.



Населення млн.



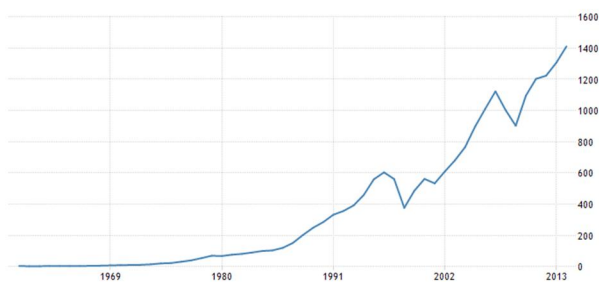
Рівень безробіття %



Заробітна платня тис. йен/міс

## Дод.5

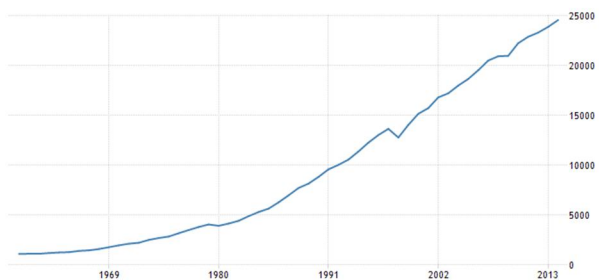
## Пд. Корея



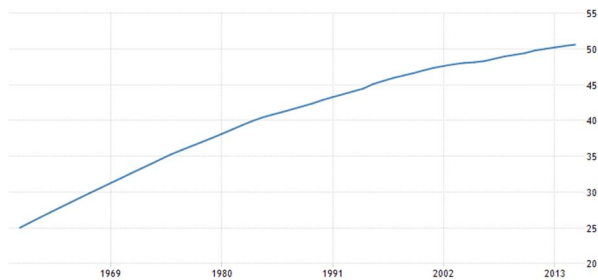
ВВП млрд. дол.



Зайнятість тис. ос.



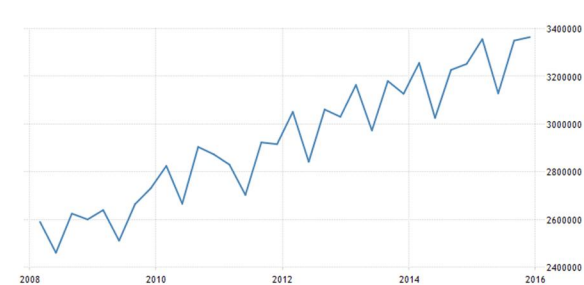
ВВП на душу населення дол.



Населення млн.



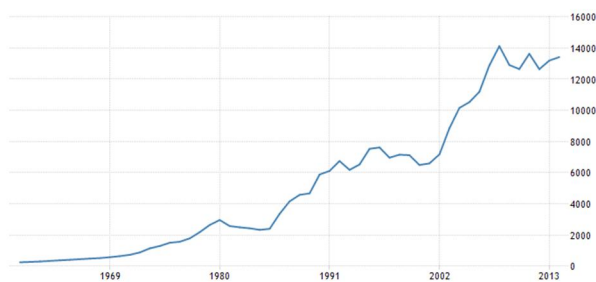
Рівень безробіття %



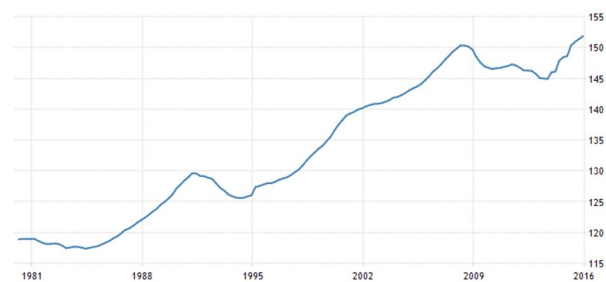
Заробітна платня KRW/міс

## Дод.6

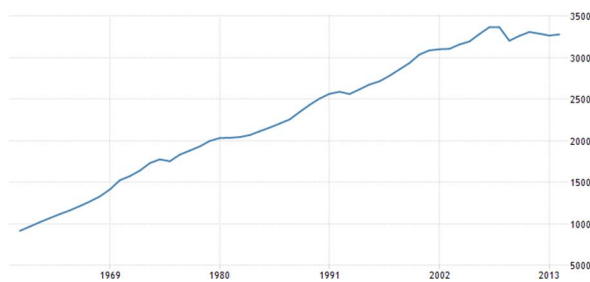
### Зона Євро



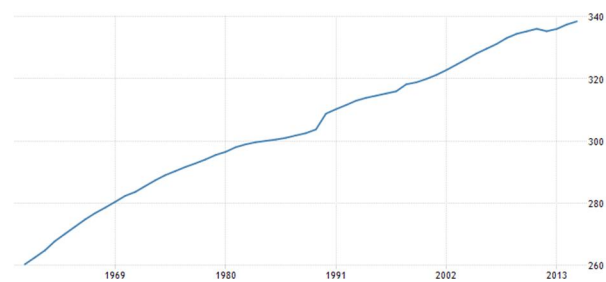
ВВП млрд. дол.



Зайнятість тис. ос.



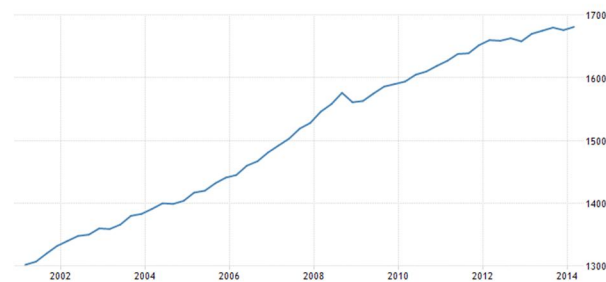
ВВП на душу населення дол.



Населення млн.



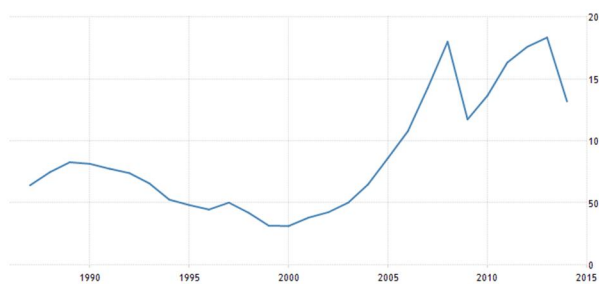
Рівень безробіття %



Заробітна платня тис. Євро/міс

## Дод.7

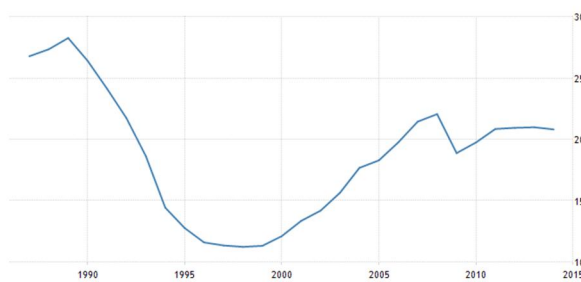
## Україна



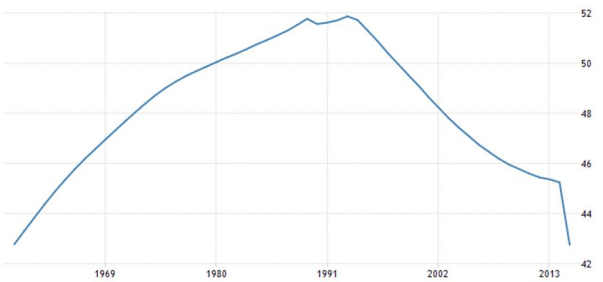
ВВП млрд. дол.



Зайнятість тис. ос.



ВВП на душу населення дол.



Населення млн.



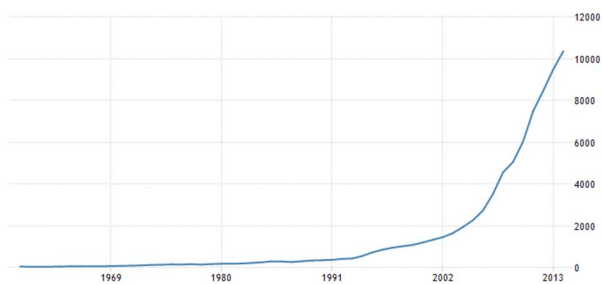
Рівень безробіття %



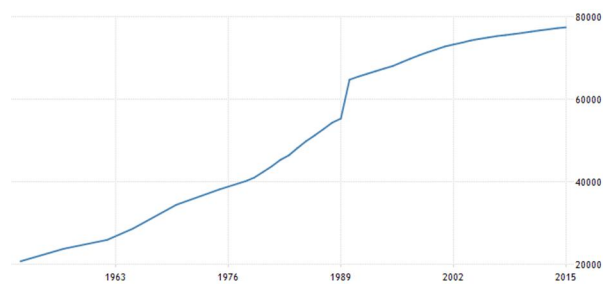
Заробітна платня тис. грн/міс

## Дод.8

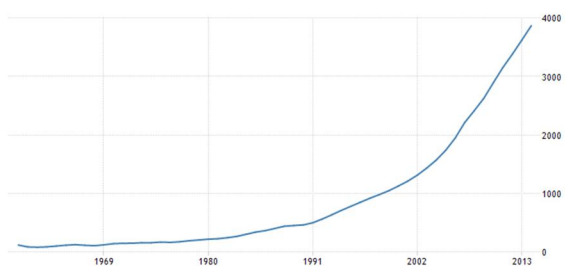
## Китай



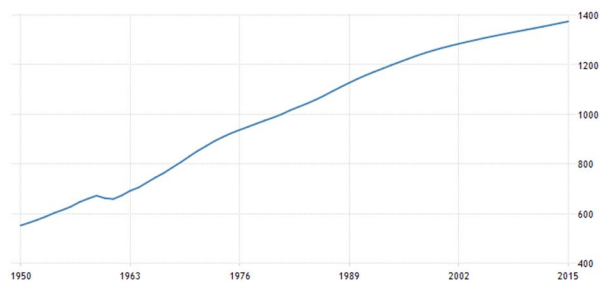
ВВП млрд. дол.



Зайнятість тис. ос.



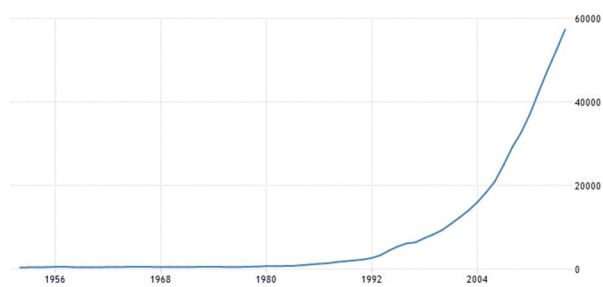
ВВП на душу населення дол.



Населення млн.



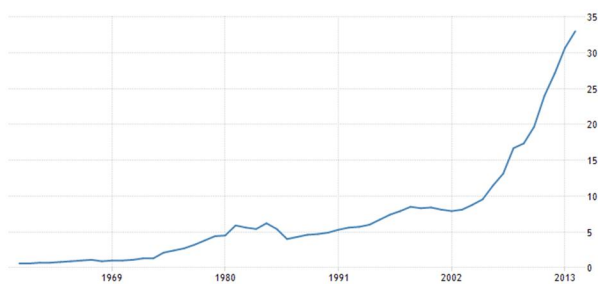
Рівень безробіття %



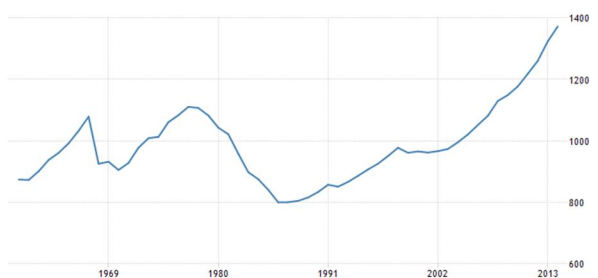
Заробітна платня тис. юань/міс

## Дод.9

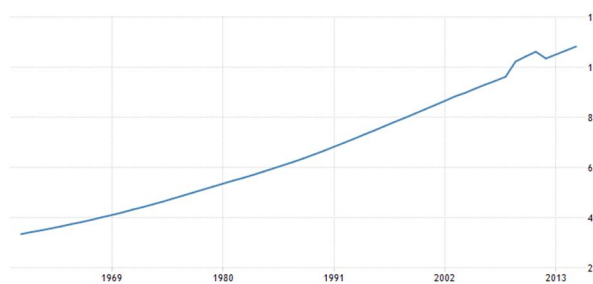
## Болівія



ВВП млрд. дол.



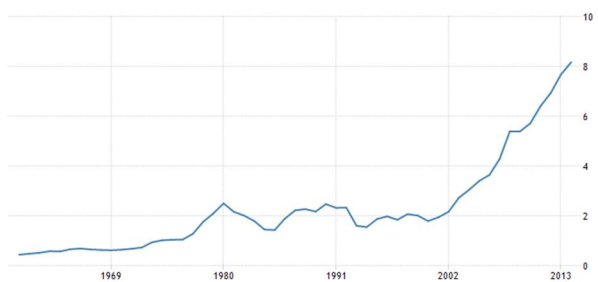
ВВП на душу населення дол.



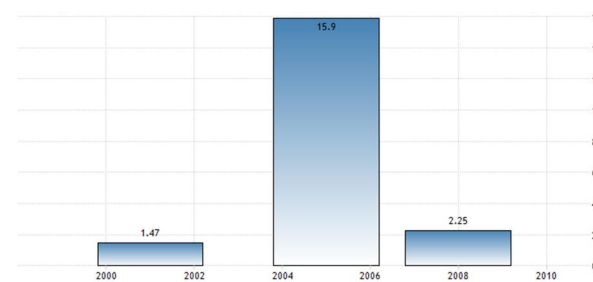
Населення млн.

## Дод.10

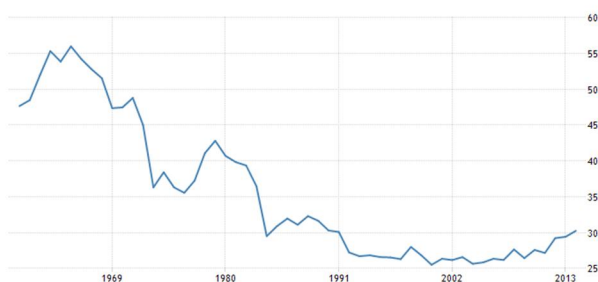
## Нігер



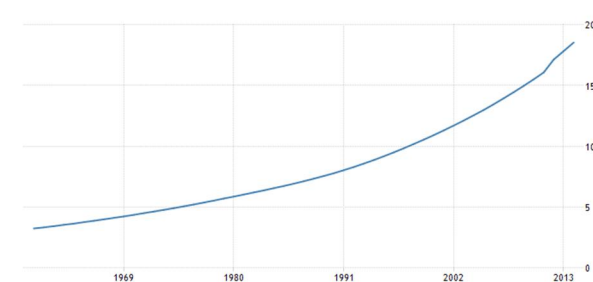
ВВП млрд. дол.



Рівень безробіття %



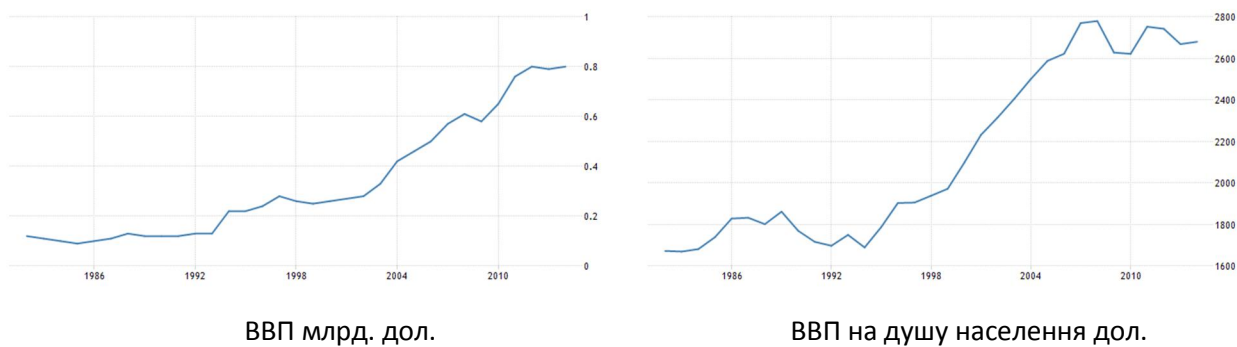
ВВП на душу населення дол.



Населення млн.

## Дод.11

## Самоа



## Дод.12

## Ліберія

